
Problema agrară reflectată în publicații gorjene editate la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

Otilia Gherghe

Prezentând trăsăturile unui județ de deal și munte, Gorjul a avut și are în problema agrară un specific al său, diferit de cel al județelor de câmpie, o evoluție socială dominată și în perioada pe care o abordăm, de prezența masivă a obștilor de moșneni, de caracterul rudimentar al agriculturii cerealiere, al zootehniei, pomiculturii și viticulturii, de prezența unor zone întinse împădurite, elemente și aspecte care se regăsesc în mod firesc în publicațiile vremii.

O statistică a moșnenilor, de la începutul secolului al XX-lea, arată că județul Gorj avea 63% sate moșnenești, cel mai mare procent din Țara Românească. Localizarea geografică a satelor de munte în depresiuni și în lungul văilor apelor, au determinat nu numai forma, mărimea ci și profilul economiei acestora.

La sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de al XX-lea, în județ s-au înființat o serie de societăți culturale și asociații economice care aveau în fruntea lor învățătorimea și preoțimea satelor. Ei aveau datoria să slujească interesele țăranilor, să contribuie la educația lor, la îmbunătățirea nivelului de trai și al vieții spirituale a acestora. Satul românesc nu putea merge înainte cu majoritatea locuitorilor analfabeți, cu oameni ignoranți și mentalități înapoiate. De aceea, societățile culturale au editat reviste, au înființat biblioteci, au susținut conferințe în rândul sătenilor căutând să-i învețe cum să se organizeze, cum să muncească unit, cum și ce metode să folosească pentru creșterea producției agricole. Numărul mare de reviste și ziare cu profil agricol editate în numeroase localități ale Gorjului, evidențiază o puternică viață culturală sătească, o preocupare deosebită a intelectualității pentru „luminarea” satelor, pentru introducerea unor cunoștințe de tehnică agricolă avansată.

Dintre publicațiile cu specific agrar editate în județul Gorj, semnalăm revista „*Săteanul*” apărută în comuna Cărbunești în perioada 24 februarie 1883 – septembrie 1884 de două ori pe lună, iar apoi săptămânal. Din colectivul de redacție au făcut parte Lazăr Arjoceanu, Ion Haiducescu, preotul Rafail Zugravu și alți.

O altă revistă importantă a fost „*Șezătoarea săteanului*” editată de Societatea culturală „Luminarea Săteanului”, lunar începând de la 5 aprilie 1898- iulie 1916, care își avea redacția și administrația în comuna Bumbăști-Jiu. Președintele revistei a fost învățătorul Gheorghe Dumitrescu, iar vicepreședinte preotul Toma Vălăreanu. Publicația a avut un rol deosebit în editarea a numeroase poezii populare, basme, snoave, povești, legende, medicină populară, rubrică susținută de doctor Victor Gomoiu, articole despre agricultură, pomicultură, viticultură, sericicultură, creșterea animalelor și păsărilor. „Ne-am propus a da sătenilor – se

arăta în editorialul primului număr – ceea ce le este de folos, pentru a deștepta în ei gustul cititului și împrietenirea cu cartea, singure care-i va ridica așa după cum sunt sătenii altor țări înaintate. Știe-se și aceasta că fericita idee a domnului Haret, ministrul instrucțiunii publice, de a înființa biblioteci prin sate... În afară de biblioteci se vor ține și conferințe publice... În fine gândul nostru este că putem ajunge odată ca șezătorile de acum să se schimbe în adevărate atenee populare în fiecare sat”.

În articolul „Ce avem de gând”, se atrăgea atenția că „luxul și frumusețea orașelor nu poate ridica țara în ochii lumii, întrucât temelia, adică satele, zac în cea mai neagră întunecime și în cazul ăsta ne-am asemena cu un arbore frumos pe deasupra dar putred la inimă”. Inițiatorii societății culturale „Luminarea săteanului” și ai revistei au hotărât, de asemenea, „continuarea înființării de biblioteci populare în fiecare comună, precum și școala de adulți” pentru atragerea către școală a tot mai multor săteni.

Revista a avut o largă audiență atât în rândul intelectualilor din mediul sătesc cât și în rândul țăranilor. Astfel la 2 ani de la apariție „Șezătoarea Săteanului” avea administrație proprie în județele Roman, Putna, Romanați, Râmnicul Sărat, Covurlui, Prahova, Mehedinți etc. „Fie ca toți Oltenii să fie cu steagul înainte azi în marea luptă economică și „Șezătoarea Săteanului” să spulbere întunericul la „Șezători”, se specifica în telegrama de felicitare trimisă din comuna Valea Seacă, județul Putna, solicitându-se în continuare abonamente.

Se publica lunar Calendarul Plugarului. Se milita pentru o agricultură modernă, științifică: „numai atunci vom putea izbândi, când agricultura va lua un avânt mare, adică atunci când va putea concura cu succes față de produsele agricole străine, când pescuitul va da azi mai mare venit, când rasa vitelor va fi îmbunătățită” se specifica în unul din numerele revistei. Printre colaboratorii revistei se numărau personalități de seamă ale vremii: G.Dumitrescu-Bumbești, Ion Pătrășcoiu, Ion Haiducescu, I.T.Calotescu, C.Dobrescu, dr. C.Istrati, G.Coșbuc, Emanoil Pârăianu, V.R.Piekarski, Iuliu Moisil, Aurel Diaconovici, G.Duca, Victor Eftimiu, Ion Slavici, Ion Agârbiceanu și lista poate continua. În articolul „Cuvânt înainte” publicat în numărul din noiembrie-decembrie 1903, al revistei se arăta „Acum cinci ani, când o mână de oameni cuprinși de sentimentul jertfei și al abnegației de sine, am înființat societatea „Luminarea săteanului” cu organul ei de publicitate, am avut ca și acum o mare încredere în forțele noastre și o nemărginită nădejde în viitorul neamului. Și speranțele noastre nu ne-au înșelat”. „Șezătoarea săteanului” a fost una dintre revistele cu durata cea mai lungă de apariție, până în anul 1916.

Problematika complexă a lumii satului gorjean a constituit preocuparea revistei enciclopedice „*Amicul poporului*”, al cărei prim număr a apărut la Târgu Jiu la 10 mai 1898-1905, sub conducerea unui mare comitet de învățători și preoți, redactor și administrator Lazăr Arjoceanu, și care își propunea să trateze „în stilul

cel mai popular, chestiuni de agricultură, creșterea vitelor, industriei naționale, educațiune, economie, igienă, pedagogie, tălmăcirea legilor etc; apoi istorie, povești, lecții de gramatică, de folclor etc”. În articolul „Scopul nostru” revista preciza că „trăind în mijlocul țăranilor și părtași fiind cu dânșii la greul vieții, am putut să constatăm multe din piedicile care se împotrivesc ridicării acestei clase...De aceea preoții și învățătorii județului Gorj s-au constituit în societate culturală cu atribuțiuni prevăzute în statutele Societății, cu hotărârea fermă de a continua lupta cu toate sacrificiile posibile, până ce vom vedea o clasă țărănească, înarmată cu cunoștințe folositoare, ce părăsește starea de apatie și de umilință în care se găsește și pășește către o viață mai fericită. Pentru ajungerea scopului urmărit, comitetul consideră mai întâi necesitatea înființării conferințelor populare în fiecare comună, unde învățătorul va arăta tot ce interesează mai de aproape pe țăranii și va stăruia ca fiecare să puie în practică cunoștințele arătate în acele conferințe...În această revistă se vor trata mai întâi chestiuni folositoare țăranului, în al doilea rând chestiuni care interesează școala și învățătorul și apoi, din când în când, bucăți alese din literatura populară. Rezultă în mod netăgăduit că noi voim luminarea țăranului și deci despre tot ce interesează viața obștească rurală ne vom ocupa”. În primul articol al revistei, intitulat „Frați țărani”, se subliniază că se vor trata „în stilul cel mai popular, chestiuni de agricultură, creșterea vitelor, industrie națională, educațiune, economie, igienă, pedagogie, tălmăcirea legilor etc.; apoi istorie, povești, lecții de gramatică, de ortografie, folclor etc.”. În numărul 3 al revistei se publică apelul „Către țărani” în care, printre altele, îi sfătuia să dea copiilor învățătură, să aibă câte un meșteșug și să rămână în sat.

În paginile revistei era susținută ideea înființării băncilor populare și a sindicatelor agricole, necesitatea participării la expozițiile agricole regionale și județene, întemeierea cu timpul la Târgu Jiu a unei bănci centrale și a unui sindicat central pentru înlesnirea procurării și desfacerii în comun a produselor economiei rurale și o mare brutărie.

Un comitet de învățători și preoți din Târgu Jiu a editat, sub conducerea lui L.Arjoceanu și Gh. Dumitrescu-Bumbești, începând de la 1 iunie 1899 până în mai 1900 revista populară „*Lumina satelor*” care își propunea „ridicarea nivelului cultural al săteanului și îmbunătățirea stării sale economice” pentru „a schimba o stare prea învechită cu o alta care să se apropie cât de puțin cu a sătenilor din statele civilizate decât noi” precizându-se că noua publicație prelua și continua preocupările revistelor „Amicul poporului” și „Șezătoarea Săteanului”.

În paginile revistei au fost publicate pe lângă sfaturile practice pentru cultivarea pământului, creșterea vitelor și statutele societății agricole de împrumut și păstrare din comuna Bălănești-Gorj intitulată „Vița”, o adevărată școală agricolă unde se puneau în practică noile descoperiri din domeniul agriculturii.

Un rol aparte în editarea comorii de „literatură populară” din zona Gorjului au avut și cele câteva numere din revista pentru literatură, știință și artă „*Aurora*”

care a apărut la Hurezani de Sus la 15 noiembrie 1900.

La 15 noiembrie 1902 apare în Târgu Jiu revista literară-științifică-politică și juridică „*Speranța*” sub îngrijirea lui N. Burlănescu Alin. În articolul „Către cititori” apărut în nr. 4 al revistei se preciza: „*Speranța*” apare de data aceasta cu gândul de a „populariza știința de orice fel, de a apăra și a susține interesele instituțiilor statului și în special de a expune părerile școalelor românești, de a transporta în sufletele fiilor acestei țării idei nobile și frumoase, care să serve ca o hrană spirituală și morală”.

Revistele apărute în aceasă perioadă au militat nu numai pentru ridicarea culturală a satelor ci și pentru educarea tineretului, care în curând va fi chemat să lupte pentru făurirea statului național unitar român. Astfel, în revista „*Paza neamului*” apărută la 1 iunie 1906 în apelul intitulat „Către români” se evidențiază că „*Paza neamului* va căuta să sădească în pătura lipsită de educația națională, dragostea de întregul neam românesc, adică și de românii din afară de hotarele regatului, pentru că toți suntem frați ai aceluiași părinte care a făurit neamul românesc. Ea va fi credincioasă educatoare a știrilor despre viața românilor de peste hotare, ca să știe frații din regat, care sunt suferințele fraților lor de sub stăpâniri străine și care sunt bucuriile lor”.

La 15 ianuarie 1911 a văzut lumina tiparului, sub conducerea lui D. Brezulescu, în comuna Novaci revista „*Deșteptarea*” Foaie pentru popor, revistă scrisă pentru țărani în paginile căreia au fost prezentate materiale diverse referitoare la agricultură, pomicultură, viticultură, economie, bănci populare și cooperatie . „Față de poporul românesc- se arată în articolul „Rostul”- e o poruncă a neamului să muncim pentru luminarea poporului nostru. Datorăm străduința pentru deșteptarea acestei țări... să se vadă lumina vie a unei vieți de sănătoasă propășire. În serviciul acestui frumos ideal apare foaia noastră, menită să mărturisească credința în puterile poporului nostru, să aducă celor deznădăjduiți cuvântul bun, al mângâierii, să aprindă celor întunecați candela sfântă a luminei și să fie pentru cei treziți glas al deșteptării lor”.

În același an la 1 mai a apărut revista horticola și pomicola „*Reînvierea podgoriilor*” organ al Societății cooperative viticole „Reînvierea podgoriilor” din comuna Bălești, județul Gorj, sub conducerea lui D. N. Atanasiu, viticultor autorizat, directorul „Societății cooperative viticole”. Revista cuprindea probleme științifice, pomicole și viticole, dând sfaturi practice privind lucrările curente pentru fiecare lună. De asemenea, sunt prezentate reclame viticole, horticoale cu referiri la grădinile de zarzavat, agricultură, sericicultură, apicultură.

Pepinierele Societății viticole „Reînvierea podgoriilor” se aflau în comuna Bârsești-Gorj, pepiniere care s-au extins și dezvoltat de-a lungul deceniilor.

Foaia pentru săteni „*Lumina*” apărută la Târgu Jiu la 1 februarie 1912 se adresa direct lumii satului, răspundea cerințelor țărănimii, educării sale, răspândirii experienței agricole avansate din alte țări: „*Lumina*, frați români de la sate, vine

prin școală și prin carte. De asta am crezut noi mai nimerit să va dăm ca dar o cărticică, ca din cetitul ei să vă luminați mințile și să fiți lămuriiți îndeajuns asupra multor lucruri care vă sunt de folos...Veți afla lucruri de mare trebuință, veți cunoaște pățaniile neamului nostru dintr-u începutul îndepărtat și până în zilele noastre; veți vedea timpul de strălucire, când o mână de români uniți au săvârșit fapte mari, punând la mirare lumea toată...veți afla lucruri de folos în trebile plugăriei, vă vom lumina asupra chipului cum trebuie făcută munca câmpului, ca să aveți rod mult și bun; veți cunoaște cum să îngrijiți vitele; vă vom lumina asupra bolilor care ne prăpădesc trupul și – când vom ști – veți afla și leacurile lor; vă vom da sfaturi și lumină asupra tuturor treburilor gospodăriei”.

O ultimă revistă gorjeană pe care ne propunem să o prezentăm, apărută înainte de primul război mondial a fost revista „*Cooperatorul*” editată la Târgu Jiu, la 1 martie 1913, sub auspiciile Federației băncilor populare din județul Gorj. Încadrându-se „în mișcarea de ridicare a păturii țărănești prin cooperative” revista a militat pentru înființarea instituțiilor de credit necesare dezvoltării agriculturii, jucând un rol deosebit în crearea a numeroase bănci populare în zona Gorjului, bănci care au contribuit la înregistrarea unor progrese apreciabile în lumea satului. În articolul „Rostul acestei reviste” se specifică: „Mișcarea de ridicare economică a păturii țărănești prin cooperative, a făcut progrese mari, mai ales în ce privește instituții de credit, bănci populare...Întreaga activitate strânsă în jurul acestei foi va fi închinată mișcării cooperative... ce va urmări lămurirea rostului diferitelor întovărașiri și aplicarea ideii cooperative în toate ramurile de activitate economică”. Din 1919 „*Cooperatorul*” apare ca „organ al mișcării cooperatiste din județul Gorj”.

Rod al inițiativei particulare, a numeroși preoți, profesori, învățători și alți intelectuali din diferite comune ale județului Gorj, publicațiile rurale deși au avut o viață efemeră, au tratat multiplele aspecte economice, sociale, culturale, științifice propunându-și să contribuie la ridicarea nivelului de trai al țaranului român. Ele au avut un rol deosebit în combaterea analfabetismului, răspândirea cunoștințelor generale în rândul populației rurale, educația sanitară, răspândirea cunoștințelor agricole, culegerea folclorului, educația patriotică. Au inițiat programe de asociere economică, industrie casnică, înființarea de bănci populare (în anul 1900 existau 41 de bănci populare în comunele județului Gorj), al căror scop era modernizarea agriculturii, îmbunătățirea vieții de zi cu zi a țaranului. Cercetarea sistematică a numeroaselor informații pe care acest gen de documente le oferă constituie o importantă sursă de cunoaștere a muncii desfășurată de intelectuali pentru ridicarea satelor. Este relevant articolul publicat în „*Lumina satelor*” în noiembrie 1899, care aprecia: „trebuie să ducem munca mai departe tot cu acel entuziasm cu care am început-o, căci pe terenul cultural și economic e atât de mult de făcut, încât, oricât de harnici vom fi, nu am putea sfârși curând, ci trebuie transmise urmașilor noștri aceste începuturi la sate spre a le continua mai departe”.

J.-Jiu, Tip. N. D. Miloşescu Furnisorul Curţii Regale

Anul I.

No. 12.

Martie 1899.

T.-Jiu, Tipo.-Lito. N. D. Miloșescu, Furnisor al Curții Regale.

AMICUL TINERIMEI

REVISTA
PENTRU
TINERIMEA
ȘCOLARĂ.

BUCUREȘTI
INSTITUTUL
GRAFIC
MIDERVA

DIRECTOR:
I. MOISIL

Numărul 20 bani.

Anul I, No. 7.

Februarie 1910.

REVISTA LITERARĂ

ȘI

ARTISTICĂ

APARE IN FIECARE LUNA

Abonamentul anual Lei 3.

Numărul 25 Bani.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA, T.-JIU

TÂRGU-JIU

TIPOGRAFIA NICU D. MILOȘESCU

FURNIZORUL CURȚII REGALE

Anul I.

1 MAIU 1895.

No. II și 13.

ZIUA

REVISTA
PENTRU
ȘTIINȚĂ
ȘI
LITERATURĂ

ZIUA
MULTESPUNE
SIMULTAN
INVETĂ
CINE AR
ȘOIȘA-L
ASCULTA
J. Heilbronn

- Matematică
- Astronomie
- Fizică
- Chimie
- Biologie
- Sociologie
- Antropologie
- Linguistică
- Istorie
- Geografie
- Politică
- Filozofie
- Psicologie
- Etică
- Științe
- Artă

EDITURA N.D. MILOSESCU. TÂRGU-JIU.

TIPO-LITOGRAFIA NAȚIONALĂ N.D. MILOSESCU. T.

ȘTIINȚĂ ȘI LITERATURĂ